

ТМ	Г. XXXVI	Бр. 2	Стр. 939-951	Ниш	април - јун	2012.
----	----------	-------	--------------	-----	-------------	-------

UDK 001.818 : 061.3 001.83

Стручни рад

Примљено: 19. 01. 2011.

Ревидирана верзија: 24. 01. 2011.

Бобан Арсенијевић
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за српски језик
Ниш

ПОРУКА СВЕТУ: КАКО СВОМ ИСТРАЖИВАЊУ ОБЕЗБЕДИТИ ДОБРО ПРЕДСТАВЉАЊЕ ЗАЈЕДНИЦИ

Апстракт

Циљ рада је да домаћој научној сцени приближи практична знања о начинима да се свом научном раду обезбеди адекватно присуство у научној заједници. Говори се о три фазе у представљању истраживања научној заједници: презентацији на научном скупу, писању апстракта као средству да се до научног скупа дође, и објављивању написаног рада у научној периодици. Иако број домаћих истраживача којима овакво упутство није потребно није мали, број оних којима може бити веома корисно је свакако (и у апсолутном смислу и пропорционално) јако велик, и општи степен владања овим знањима далеко је од задовољавајућег нивоа. Рад има задатак да учини корак ка мењању оваквог стања, служећи као водич истраживачу чији рад заслужује место на међународној научној сцени, али му је сметња недостатак практичних вештина у процесу публикавања.

Кључне речи: истраживање, презентација, научни скуп, апстракт, научна заједница

УВОД

Циљ овог рада је да домаћој научној сцени приближи нека практична знања о начинима да се свом научном раду обезбеди адекватно присуство у научној заједници. Говори се о две фазе у представљању истраживања научној заједници: презентацији на научном

скупу, те писању апстракта као средству да се до научног скупа дође. Рад се не бави стилем и организацијом писаног рада, техником усменог презентовања, и другим примарно техничким питањима, већ више онима која се тичу стратегије презентовања рада, и обезбеђивања свом истраживању адекватне публике и пажње, те тиме и утицаја, третмана и статуса који заслужује.

Током прве половине двадесетог века наука почиње са динамичним развојем, у коме неколико месеци, или различита публикација, чине разлику између научне револуције и додатка постојећој теорији. Карактеристичан је пример Жоржа Леметра, који је теоријски извео закон о експанзији свемира и константу специфичну за њену брзину, у свом раду из 1927. године, објављеном у релативно непознатом белгијском часопису. Две године касније, Хабл емпиријски долази до истих закључака, и рад објављује у зборнику Националне академије наука Сједињених Америчких Држава. И данас када је Леметров чланак већ деценијама познат, за ова открића користе се термини Хаблов закон и Хаблова константа (Barrow and Silk 1983).

Бриљантан рад који је погрешно презентован, остаће потпуно непримећен и без икаквог ефекта. Било да се ради о чланку, лоше организованом и написаном, објављеном у слабо читаној периодици, на слабо распрострањеном језику, било да се ради о нејасној и бледој презентацији на тематски или методолошки удаљеном научном скупу, слабо посећеном, географски изолованом – генијално откриће које рад садржи мораће да буде још једном учињено како би заиста почело да постоји. Често се дешава и обрнуто, да не тако дубока дискусија, не сасвим исправан скуп података, или очигледно проблематична теорија, захваљујући аспектима социологије науке, заузме важно место, привуче велики број истраживача и следбеника, и заправо успори напредак науке. Довољно је да аутор одабере питања која су у тренду, да свој рад презентује на ефектан и добро промишљен начин: на престижним конференцијама, у најцењенијим часописима, да користи и формалне и неформалне ситуације да говори о свом раду, да организује скуп на теме везане само за његово истраживање, да обезбеди финансије за неколико докторских студената и постдокторских истраживача. У овом раду представљају се начини да се једном истраживању обезбеди оптимални приступ заједници, подразумевајући да истраживање то заслужује.

Секција 2 овог рада бави се научним скуповима, њиховом сврхом, природом, и принципима којима се треба руководити када одлучујемо да своје истраживање представимо на једном од њих. Секција 3 говори о једном од најубичајенијих начина да дођемо до скупа на ком желимо да се појавимо и представимо своје истраживање – путем писања и подношења апстракта. Секција 4 закључује.

НАУЧНИ СКУПОВИ

Научни скупови представљају један од најстандарднијих, и најважнијих, медија представљања рада научној заједници. Осим пружања прилике члановима заједнице да једни друге обавесте о својим истраживањима, научни скупови имају и бројне друге функције: они су и прилика да се директно суоче супротстављене теорије, установе и ојачају контакти међу истраживачима, да се стекне увид у расположиве кадрове на тржишту, или промовише одређена институција.

Општи случај научног скупа је конференција. Она се обично одржава са неком редовношћу – годишње, двогодишње, петогодишње, али има и једнократних конференција. Конференција обично окупља научнике у оквиру једне науке, једне дисциплине, једне шире научне области (лингвистика, компјутерска лингвистика, машинско превођење), или чак једног теоријског оквира или једног скупа проблема. Уже научне области и појединачни научни проблеми обично су тема радионица, па се на пример радионица може бавити сигнализацијом у кардиоваскуларном систему или кардиоваскуларним ефектима ултрафиних честица. Права радионица би требало да нуди више времена представљачима и да укључује дуже модерирани сесије резервисане за дискусију, мада ово није увек случај – понекад се по начину рада радионица не разликује од конференције. Конгреси су велики научни скупови, са најширом тематском дефиницијом, која се везује за читаве науке и групе наука. Обично окупљају велики број научника, теку по паралелним сесијама, и имају пре социјални него директни научни ефекат у оквиру заједнице. Представљање на радионици, подразумевајући да се ради о радионици са темом блиском теми истраживања, омогућује упућивање публике у ужој области у истраживање и његове резултате. Представљање на конференцији или конгресу доноси ширу публику, понекад са само индиректним везама са облашћу представљаног рада. Ово је прилика да своје истраживање ставимо у шири контекст, и учинимо га делом шире слике о нашој научној дисциплини, или науци.

Осим функцијом и ширином тематске одређености, научни скупови се одликују и степеном престижа. Један од фактора престижа је пролазност, односно проценат радова прихваћених за презентацију у односу на број приложених. Уколико је овај проценат нижи, утолико је конференција квалитетнија, и престижнија, а најјаче конференције имају овај параметар на нивоу чак и испод 5%. Други важан аспект јесте учешће 'звучних имена' у области научног скупа, често независан од пролазности јер се врло често на скуповима појављује већи или мањи број аутора по позиву. Састав програмског комитета је још један фактор који доприноси статусу научног скупа: присуство еминентних истраживача у овом одбору значи и да ће ови научници пажљиво прочитати радове приложене за презентацију, и

понудити повратну информацију ауторима. Престижности научног скупа доприноси и статус институције која га организује (скуп организован на Харварду имаће већу тежину од скупа организованог на Универзитету у Београду), историја скупа (скуп са традицијом од четрдесет година има више шанси за престиж од оног који се организује први пут), актуелност теме (и у науци велики утицај остварују трендови, па тема радионице са дугом традицијом може у једном тренутку бити у центру научног интересовања, а у другом потпуно маргинализована), и многи други фактори.

Представљање истраживања на научној скупци треба да донесе две врсте користи. Једна се састоји у информацији коју представљач преноси публици, а друга је у информацији коју представљач добија од публике: у дискусији непосредно након излагања, као и у неформалним ситуацијама током скупа, уколико је садржај презентације занимљив и добро представљен, обично ће се јавити већи број колега са корисним сугестијама, критикама, референцама или предлозима за заједнички рад.

О одласку на научни скуп треба размишљати у два тренутка у раду на једном истраживању. Први је када је истраживање у повоју, испланирано и евентуално започето, али још увек само на нивоу дефинисаних хипотеза и нерафиниране слике о предвиђеним експериментима. У овој фази се представља план истраживања, заједници се најављују резултати, и евентуално се успоставља комуникација са тимовима или појединцима који спроводе слична истраживања. Други тренутак је када је истраживање завршено, и његови резултати се могу публиковати.

Два најважнија циља сваке презентације су да привуче интересовање и да буде јасна. Уколико је скуп добро одабран, и ако истраживање нуди макар минимум потенцијално занимљивог материјала, први циљ се у великој мери своди на други. Јасноћа подразумева већи број различитих фактора, и зависи не само од тога колико добро се садржај преноси, већ и од тога колико се добро публика контролише и мотивише да презентацију прати. Презентацију на скупу треба припремити тако да одговара предвиђеном временском интервалу – ни у ком случају не треба дозволити да се током представљања делови прескачу или да се не стигне до краја, а поготову не да се представљање у журба јер ово увек иде на рачун јасноће. Боље је рећи врло мало, приказати само један сегмент истраживања, али учинити то на јасан и заокружен начин, него представити огромно и узбудљиво истраживање са много брзања, на рачун јасноће и не досегнувши крај. Током презентације треба непрестано пратити пажњу публике. Ако се догоди да пажња опада, треба успорити, бацити акценат на неку занимљивост, или на неки проблем који је тешко решити, испричати анедоту, променити интонацију – чак ударити о сто или о та-

блу, али никако не ићи линијом мањег отпора, настављајући са презентацијом без обзира на пад пажње.

Треба пажљиво промислити шта желимо да саопшtimo презентацијом, одабрати једну заокружену тему, ни превелику ни премалу за време које нам је дато, и онда презентацију подредити том саопштењу, чувајући се потребе да саопшtimo и милион постраничних узбудљивих увида и бриљантних закључака, или милион далеких последица, или ограда, које садржај саопштења имплицира. Ови други садржаји понекад ће добити простора током дискусије након презентације, а понекад просто треба да остану неизречени, или као основ за неки други рад. Током излагања, добро је на почетку и на крају сваке целине укратко сажети њен садржај (“Сада ћу показати да...”, па “Овим сам показао да...”). Сажетак на крају целине кад год је могуће, добро је пропатити схематским приказом изреченог.

И у другим ситуацијама, поред сажетака, невербални методи представљања су увек добродошли, кад год омогућују систематичнији, сажетији, или очигледнији приказ одређеног садржаја. Они уједно освежавају монотоност чисто вербалне презентације. Овакви садржаји обично се, уз други пропатни материјал, презентују на један од два начина: у оквиру хендаута (пропатни материјал за једну презентацију одштампан на папиру, који се пре презентације подели учесницима) или у оквиру слајд-презентације (пројектовањем компјутерски припремљене презентације, или помоћу фолија или фотографских слајдова). У оба случаја, пропатни материјал треба да буде што редукованији и што упадљивији. Уз схематске приказе и нумеричке и сличне податке, ваља укључити још само наслове целина, (емпиријске) податке и примере на које се излагање ослања, и најважније формуле и закључке чије је представљање и образложење циљ рада. Треба избегавати да хендаут или слајд-презентација изгледају као научни чланак, или као извод из уџбеника, тј. да носе пуно текста који изложене податке појашњава. Излагачи често, вођени жељом да хендаут и након презентације буде у стању да прецизно пренесе читав његов садржај, сачињавају гломазне хендауте које је немогуће пратити, и који уместо да олакшавају праћење презентације, заправо онемогућавају и обесхрабрују публику у праћењу. Уколико се неком само представљање учини досадним или нејасним, он се највероватније неће упустити у накнадно ишчитавање хендаута којим би можда много тога разјаснио. За саопштавање садржаја презентације након што се она одржи служе научни радови публиковани у зборницима или периодици.

У слајд-презентацију не треба укључити превелик број слајдова. Промена више од 6 слајдова током десет минута презентације може да збуни и умори слушаоца. Није добро користити величину фонта испод 30. Мањи фонт значи не само пропорционално ситно пред-

стављен текст који је тешко читати, већ најчешће и превише података на једном слајду, што преоптерећује пажњу слушалаца. Када слушалац губи време и пажњу у тражењу релевантног текста на слајду и напреже се како би га прочитао, то је увек на уштрб праћења саме презентације. Кад год је могуће, односно када је представљач сигуран у опрему коју ће користити, добро је приказивати слајдове део по део (користећи опцију анимација), у складу са током презентације, како слушаоци не би усмеравали пажњу ка тек долазећем садржају. Лепо је, мада не обавезно, одштампати слајд-презентацију (4-8 слајдова по страни) и поделити је публици. Одштампана слајд-презентација, као и хендаут, треба у заглављу да садрже име(на) и афилијацију аутора, наслов рада, назив научног скупа, време и место његовог одржавања и опционално контакт адресу (једног од) аутора.

У излагању је један од најважнијих, и најтежих задатака, проналажење правог нивоа презентовања. Са једне стране, увек је добро презентовати као да је публика за један степен неупућенија у проблематику него што заправо јесте – ово ће обезбедити јасноћу и лакоћу праћења презентације. Са друге стране, увек је добро досезати што виши ниво научног знања у оквиру презентације, јер ово презентацију чини узбудљивијом и изазовнијом. Добар представљач уме да помири ова два захтева, и да након што подели презентацију на целине које жели да пренесе, сваку целину почиње на довољно ниском нивоу, са кога примереном брзином, води ка врло захтевним и сложеним доменима у којима добар рад обично даје свој највећи допринос. Ако је неопходно одабрати један од два задатка, то свакако треба да буде први: боље је јасно и надахнуто представити општепозната знања у некој области него нејасно и конфузно представити генијално откриће.

Представљач никако не треба да своје излагање чита са припремљеног комплетног текста или синопсиса, или да приликом представљања превише гледа у слајдове или хендаут. Иако у неким дисциплинама још увек влада став да поштовање публике укључује држање припремљеног синопсиса у рукама, па понекад и читање припремљеног излагања, цена сваког секунда који проведемо без контакта очима са публиком превелика је за било какве компромисе (најзад, читани текст је онда боље поделити публици, јер ће га боље прочитати сама – читање на научној скупци обесмишљава саму суштину научног скупа, која је у живом контакту). Најбољи презентатори уопште не гледају у хендауте или слајдове (чак памте бројеве табела, примера и графова како би ово било могуће).

Током презентације је добро кретати се, на начин који користи контакту са публиком. Сматра се да је залажење у публику више штетно него корисно, али чак је и оно понекад добро средство за појачавање пажње. Није лоше, без обзира на постојећи пропратни ма-

теријал, понекад искористити и таблу. Цртање и писање на табли има динамику и постепеност која се згодно уклапа у поједине садржаје, и уједно освежује презентацију са стране коришћених медија. Презентацији користи и да се донесе неки предмет, узорак, пример, или било шта друго што се може показати, а што је везано за представљано истраживање. И када не доприноси директно садржају презентације, ово увек додатно ангажује пажњу публике. Понекад, представљачи у оквиру излагања припреме и понеку шалу или анегдоту. Аутор овог текста, лично, није одушевљен таквим поступцима, али чињеница је да се на овакав начин може позитивно утицати на пажњу и радозналост публике. Спонтана шала, или игра речи, увек је, наравно, добродошла.

У презентацији треба бити сигуран да публика разуме зашто је истраживање које се презентује важно за науку: у чему је представљена теорија боља од других постојећих, или каква сазнања можемо извући, и на каква важна нерешена питања одговорити на основу сакупљених података. Слушаоца је готово немогуће мотивисати ако не зна због чега слуша презентацију. Чак и када су ови аспекти сасвим очигледни, или тривијални, из чисто реторичких разлога добро их је експлицирати. У исто време, треба пазити да се буде коректан према другим теоријама и истраживањима. Увек треба поштено приказати и оне аспекте које говоре у прилог неке друге теорије, односно који доводе у питање резултате нашег истраживања. Осим што је исправније из угла научне етике, ово је добро и зато јер док свесно превиђање проблема сопственог рада код публике изазива агресивне реакције, њихово препознавање нам доноси саосећање: публика учествује конструктивно, тражећи начин да се проблеми превазиђу. Грешке, намерне или случајне, пре или касније бивају уочене и исправљене, а тенденција да се прикривају се кажњава лошом репутацијом која под сумњу, и смањено интересовање заједнице, доводи сваку следећу активност аутора.

Такође треба пазити да се не наступа са ароганцијом, или са недостатком размехања за друге погледе и ставове. Осим што има лоше последице за наш научни рад, ово ће уједно одбити публику, и она ће у најмању руку са значајном резервом, без много интересовања, или чак са иритираношћу отпратити нашу презентацију. Ароганција или непријатељски став, нарочито су лоши ако се покажу током дискусије након презентације.

Припрема добре презентације обично почиње прављењем сижеа, којим се дефинише циљ презентације, њена тема, и основне целине из којих ће се састојати. На основу сижеа, припрема се хендаут или слајдови, и током ове фазе обично се и прецизније оцртавају контуре саме презентације. На крају, треба извести пробу читаве презентације, држећи се задатог времена, трудећи се да без ослања-

ња на хендаут или слајд-презентацију доследно пратимо предвиђену структуру презентације. Идеално, проба ће се одвијати пред колегом који бар донекле познаје област презентације, и који вам може дати повратну информацију. Детаљнија упутства о презентовању научног рада, укључујући и аспекте везане за садржај и организацију презентације, доноси Platow (2002).

Увео бих на крају ове секције и две резерве у погледу представљања рада на конференцијама. Прва је општа, и тиче се чињенице да лакоћа долажења до радова у електронском облику, и ступања у директну електронску комуникацију са другим истраживачима, данас у извесној мери умањује значај научних скупова. Неке од њихових функција могу се реализовати и на друге начине.

Друга је да се последњих десетак година развила појава која се само површно тиче науке. У великом броју научних дисциплина, све је упадљивије присуство такозваног научног, или конференцијског туризма. Познаваоци прилика и научници у сарадњи са туристичким агенцијама организују конференције чији је основни циљ профит: одабере се привлачан туристички центар (летовалиште, зимовалиште, егзотична локација), плати се присуство неколико звучних имена, у идеалном случају добитника Нобелове или неке друге престижне награде, и одреди изузетно висока котизација – по двадесет и више пута већа од уобичајене. Високи трошкови учешћа на оваквим скуповима не представљају проблем јер њих обично сnose институције или пројекти. Квалитет научног садржаја на оваквим конференцијама очекивано је врло низак (између осталог јер учешће не зависи од квалитета представљеног рада, већ само од спремности да се поднесу високи трошкови) (Agin 2007 нуди преглед сличних појава у науци).

КАКО ДО НАУЧНОГ СКУПА

Основни начин да истраживач дође до прилике да свој рад презентује на научном скупу је или на основу већ написаног научног рада, или, чешће, путем апстракта. Постоје две врсте апстракта: онај који стоји изнад научног рада и сажима га, и онај који треба да у потпуности заступа истраживање или чланак, без доступности ширег представљања. Тема ове секције је потоња врста апстракта. Овакав апстракт има за циљ представљање истраживања програмској комисији неког научног скупа, која на основу апстракта одлучује да ли да се презентација истраживања уврсти у програм скупа или не.

Пре него што се приступи писању апстракта за одређени скуп, треба се добро обавестити о скупу (видети детаљна упутства у van Heuven and Rooyck 1999), укључујући и информације које се налазе у позиву за подношење пријава (call for papers, скраћено CFP). На пример, код скупова који се одржавају са неком редовношћу, до-

бро је простудирати апстракте из ранијих година (обично доступни на интернет страни, или у зборнику радова са скупа). То ће нам показати како изгледају апстракти који су претходне године својим ауторима обезбедили учешће на скупу. Пажњу треба обратити на садржај (какве теорије и какви подаци су представљани), формалне аспекте (колико су апстракти дуги, колико примера и података у односу на текст, ко чини програмску комисију), али и на то шта нам скуп доноси (број учесника, да ли се штампа зборник радова, да ли права на објављени рад припадају нама или издавачу). Многи скупови, нарочито они са традицијом, успостављају сопствени стил, и сопствене вредности везане за садржај и формално уређење апстракта – преферирајући теоријске, или пак емпиријске садржаје, инсистирајући или не на одређеном методолошком приступу. У програмској комисији често главну реч воде чланови из институције која организује скуп, па тако њихови афинитети постају део изборних критеријума. Треба се потрудити да се апстракт напише у складу са овим специфичностима. Добро је написати апстракт бар две недеље пре рока за подношење, оставити га да одлежи, и онда га пред подношење 'исполирати'.

Апстракти, као и радови поднесени за објављивање у часописима, могу бити потписани или анонимни, као што и име рецензента може бити наведено или сакривено – зависно од скупа. Када су и аутор и рецензент анонимни, процес вредновања се назива „double blind“. Оваква пракса је уобичајена у дисциплинама попут филозофије, лингвистике, математике. У другим приликама, аутор ће бити потписан, али име рецензента неће бити откривено, или ће имена обеју страна бити наведена, као што је често случај у физици, хемији, електроници. Природно је да име аутора може да има утицаја на рецензента, и да су мање афирмисаном истраживачу веће шансе да буде уврштен у програм конференције чији је процес рецензирања обострано анониман, него оне где је име аутора познато рецензенту.

Рецензент на читање апстракта просечно потроши пет минута, или мање. За ових пет минута брзог и овлашног читања, апстракт треба да пренесе информацију, и та информација треба да буде довољно занимљива да привуче пажњу рецензента. Ако се ово деси, рецензент ће можда одлучити и да рад прочита још неколико пута, да о његовом садржају додатно размисли, да покуша да докучи и оно што није речено, а вероватно би било део презентације. У супротном, оцениће апстракт на основу неког општег, овлашног утиска, и прећи на следећи. Зато на апстракт треба гледати као на мали прозор кроз који ћемо покушати да привучемо пажњу на оно што имамо да кажемо, пре него што се затвори. Апстракт зато треба да се чита течно и лако, и да садржи што мање елемената који збуњују или замарају читаоца.

Апстракт се обично састоји од: 1. до пет редова о теми апстракта и о тврдњама које се износе, 2. до пет редова о литератури у

области истраживања, уз евентуалну кратку објективну и прецизну критику релевантних аспеката, 3. садржај апстракта у десет до двадесет редова, који се заправо први саставља и према њему формулишу остали сегменти, 4. до пет редова убедљивог закључка, који може да садржи и назнаку додатних садржаја за чији опис у апстракту није било места, како би заголицао радозналост рецензента и организатора. Садржај апстракта треба да представља: 1. нови и веродостојни скуп података које нека постојећа теорија објашњава, или које (ни)једна постојећа теорија не може да објасни, 2. нову теорију или сегмент нове теорије, пожељно о актуелном научном проблему, 3. примену постојећег модела на нове или другачије податке или области, или 4. нову, теоријски плодну дискусију старих или нових података. Наслов апстракта не треба да буде превише екстравагантан, не треба да буде прекратак или предуг, и треба да без икаквих метафора и симболике директно описује садржај апстракта. Рецензент на основу наслова треба да зна шта ће у апстракту прочитати. Више о организацији текста и стратегијама за постизање јасноће и ефикасности може се прочитати код Кубе и Кокинга (2004), Сакана (2005), те Gopen and Swan (1990), Alley (1996) и Day (1998).

Добар апстракт се заснива на добром избору података. Веома је важно да се примери, бројне вредности, појединачни експерименти и други емпиријски материјал који улази у текст апстракта, изабере врло пажљиво, тако да буду репрезентативни за укупни материјал којим се истраживање бави, али и да у потпуности служе самом апстракту, односно информацији коју њиме желимо да пренесемо.

Логички след који од тих података води до закључака треба да буде што потпуније представљен, у складу са ограничењима обима, и мора да снажно и недвосмислено води само у једном смеру. Све нетривијалне кораке у закључивању треба прецизно описати, а све оно што није на директном путу ка закључцима елиминисати. Коначно, закључци, односно тврдње које изводимо на основу представљеног истраживања, морају бити не само просто, јасно и прецизно саопштени, већ и интригантни, актуелни и колико је могуће универзално важни за научну област у којој су формулисани. Примери добрих закључака, занемарујући њихову научну заснованост, изгледају овако: “Све зависне реченице у српском језику структурно представљају односне реченице.”, “Повишењем количине хлорофила у крви успешно се зауставља пад нивоа хемоглобина.” или “Раст космоса одвија се у измеривим циклусима.”

У апстракту треба јасно назначити идеје и садржаје који долазе из туђих истраживања, и оне који су допринос истраживања које се представља. Не сме бити простора за забуну око тога чији је одређени став или идеја. Сопствене идеје морају добити више простора, док се туђе уносе само онда када су неопходне за разумевање и контекстуализацију сопствених.

Осим када се презентује започето истраживање, из текста апстракта мора се стећи јасан утисак да је истраживање завршено и да је рад описан у апстракту већ написан и спреман за објављивање. Не сме се унети ништа што сугерише да неки аспекти тек треба да буду осмишљени или покривени, на пример формулације типа “планирамо да”. Из овог разлога, али и због општег утиска, треба избегавати реченице у футуру – осим онде где је неопходно говорити о будућности, апстракт треба да сав буде у презенту или у прошлом времену. Слично томе, треба избегавати модалне реченице (“може одредити”, “показало би се”), које стварају утисак недовршености и несигурности.

Важно је добро простудирати формалне захтеве: број страна, речи или редова, број примера и другог емпиријског материјала који се рачуна независно од текста апстракта, величину фонта, врсту фонта, маргине, да ли је апстракт анониман или потписан итд. Замислите само да вам апстракт уђе у програм и онда буде дисквалификован из формалних разлога (не треба се ослањати на чињеницу да се ово заправо ретко дешава, и да су организатори обично спремни да прогледају кроз прсте). Понекад правила дозвољавају посебну страну за примере, графове, табеле и листу реферисаних радова. Осим реферисаних радова, остале садржаје треба кад год је могуће ипак остављати у тексту, по цену скраћења, јер је за рецензенте често заморно и збуњујуће тражење материјала по другој страни и враћање на текст.

Апстракт треба да одаје утисак максимално искоришћеног простора. Не сме бити висећих редова (једна или две речи у реду на крају одељка), празног простора – када примери, табеле или графови не заузимају пуну ширину стране – треба их укомбиновати међусобно или са текстом тако да се простор боље искористи. Списак реферисаних радова се ради уштеде простора може навести у једном одељку, без нових редова за сваку јединицу, али са масним словима одштампаним презименом аутора и годином издања. Уместо подна слова, који изгледају рогобатно на једној страни текста, боље је користити масна слова за термин или синтагму у самом тексту којима се најближе описује садржај одељка, или дела одељка. На овај начин, рецензенту се омогућује да након читања апстракта за десетак секунди пређе цео његов садржај.

Код анонимних радова треба водити рачуна да не буде експлицитног, а колико је могуће ни имплицитног одавања ауторства. Тако треба по сваку цену избегавати формулације типа “као што сам показао у Петровић (2005)”, а колико је могуће чак и цитирање више од једног сопственог рада, или било којег рада који се јавља као рукопис, или као тек предат у штампу. Иако имплицитни знаци нису поуздани, они умеју да иритирају рецензента и његов осећај за правичност и професионалност. Као и за презентацију, и за апстракт је добро прибавити повратну информацију колеге или пријатеља из струке, нарочито уколико овај има искуства у писању и оцењивању апстраката.

Најзад, треба знати да је слање апстракта на престижне скупове увек у великој мери лутрија. Многи фактори који утичу на став рецензента варирају од особе до особе, од компатибилности са стилем апстракта, преко симпатија за одабрани приступ или метод, па до бројних детаља који понекад утичу преко подсвести рецензента (нпр. избор референци и однос рецензента према њиховим ауторима). Дешава се и да истраживач унесе у апстракт измене на основу коментара рецензента, и такав апстракт поднесе на други скуп, са кога добије коментаре управо против новоунесених измена. У неким случајевима, рецензент губи из вида просторна ограничења апстракта, па пита зашто нисмо детаљније изложили доказ неке теореме или зашто нисмо дали потпунији приказ експеримента. Због овога не треба узимати к срцу негативне рецензије, нити превише буквално, апсолутно, схватати садржаје коментара, већ их увек треба размотрити, проценити њихову умесност, и тек онда одлучити о изменама у апстракту. Више о овоме може се прочитати у Siegelman (1991) и Godlee (2002).

Иако ово јесте најчешћи случај, пријављивање на конференцију не подразумева увек слање апстракта. Неке конференције, нарочито у техничким дисциплинама, траже да пријава уместо апстракта садржи кратак рад (обично до 5, 6, 8 страна), а код других и радну биографију аутора, или неки други прилог.

УКРАТКО

Круна истраживачког рада, и корак којим он остварује највећи део своје вредности, јесте упознавање заједнице са током и резултатима истраживања. Зато овој фази треба приступити са посебном пажњом и стрпљивим стратегијским и тактичким промишљањем. Када стигнемо до презентације рада, полазимо од циља – где желимо да наш рад буде представљен, и коју поруку желимо да пренесемо. Представљање на научном скупу има и своје специфичне захтеве од којих су важнији размотрени у одговарајућим секцијама овог текста. Много практичних аспеката и других корисних информација о публикавању истраживања остало је непоменуто, или недовољно обрађено, али се надам да оно што је речено може помоћи да истраживања чији садржај заслужује представљање широј међународној научној заједници лакше и успешније дођу до својих читалаца.

ЛИТЕРАТУРА

- Agin, Dan. 2007. *Junk science: an overdue indictment of government, industry, and faith groups that twist science for their own gain*. New York: Macmillan.
- Alley, Michael. 1996. *The craft of scientific writing*, 3rd edition. New Jersey: Prentice Hall. [<http://filebox.vt.edu/eng/mech/writing/>]

- Barrow, John D. and Silk, Joseph. 1983. *The left hand of creation*, London: J.M. Dent & Sons.
- Day, Robert. 1998. *How to write and publish a scientific paper*, 5th edition. New York: Orynx Press.
- Gopen, George and Judith Swan. 1990. The science of scientific writing. *American Scientist* 78: 550-558. [<http://www.research.att.com/~andreas/sci.html>]
- Godlee Fiona. 2002. Making reviewers visible: openness, accountability, and credit. *JAMA* 2002; 287: 2762–2765. [<http://ajrccm.atsjournals.org/cgi/ijlink?linkType=ABST&journalCode=jama&resid=287/21/2762>]
- van Heuven, Vincent and Johan Rooryck. 1999. Guidelines for writing abstracts. Rukopis, Univerzitet u Leidenu. [http://www.unc.edu/linguistics/confinfo_files/hil-tips.pdf]
- Куба, Ли и Џон Кокинг. 2004. *Методологија израде научног текста: како се пише у друштвеним наукама*. Подгорица: ЛИД – Бања Лука: Романов.
- Platow, Michael J. 2002. *Giving professional presentations in the behavioural sciences and related professions: A practical guide to the novice, the nervous, and the nonchalant*. New York: Psychology Press.
- Сакан, Момчило. 2005. *Израда стручних и научних радова*. Нови Сад: Прометеј.
- Siegelman Stanley S. 1991. Assassins and zealots: variations in peer review: special report. *Radiology* 1991; 178:637–642. [<http://ajrccm.atsjournals.org/cgi/ijlink?linkType=PDF&journalCode=radiology&resid=178/3/637>]

Boban Arsenijević, University of Niš, Faculty of Philosophy, Department of Serbian Language, Niš

MESSAGE TO THE WORLD: HOW TO GET YOUR RESEARCH PRESENTED TO THE SCIENTIFIC COMMUNITY

Abstract

The paper aims at providing the scientific community of former Yugoslavia with practical information about how to present scientific research in an efficient way to our scientific peers at the international level. The specific target of the paper is the conference presentation, viewed in two phases: the very presentation of a research report at a conference, and writing a good abstract as a way of getting into the program of a prestigious conference. Although the researches at the targeted scene who do not need a guide of this kind are not few, the number of those who can benefit from it is very large (both in absolute figures and proportionally), and the general level of mastery of the knowhow of this kind is relatively low. The goal of this paper is to change this situation, acting as a manual to a researcher whose work deserves its place in the international scientific community, but an obstacle in its way is a lack of the practical skills of its author in the domain of bringing it to the right audience.

Key words: research, presentation, conference, abstract, scientific community